

**Číslo zápisu: 91****Znenie označenia pôvodu: Modranská majolika**

Dátum zápisu: 12.3.1975

Prihlasovateľ: Slovenská ľudová majolika, ľudovumelecké výrobné družstvo, Dolná 138, 900 01 Modra, SK;

Typ produktu: Ozdobná a úžitková keramika

Špecifikácia/vymedzenie výrobku

Názov výrobku vrátane znenia označenia pôvodu: **Modranská majolika**

Zemepisné vymedzenie územia, na ktorom sa uskutočňuje výroba, spracovanie a príprava výrobku:

Územie je vymedzené zo severozápadnej strany Malými Karpatmi, z južnej strany Podunajskou nížinou, ktorej hranicu tvorí Dunaj. Územie Modra je obklopené najstaršími a najkrajšími rekreačnými oblasťami: Harmónia, Piesky a Zochová chata (Zochová chata po dostavaní po národovcovi Samuelovi Zochovi). Sem chodili turisti už v r. 1850.

Modra z historického pohľadu zemepisného zaradenia patrila najprv do Bratislavského hradného panstva, neskôr do panstva Nitrianskeho biskupstva. V r. 1607 získala Modra titul slobodného kráľovského mesta. Modra.

Práve osobitná zemepisná poloha územia, prírodné podmienky, zdroje hliny, piesku a vody charakterizujú túto oblasť vinohradníctvom a hrnčiarstvom a toto je zachované dodnes.

Doklad potvrdzujúci, že výrobok pochádza z vymedzeného územia:

V tomto smere poukazujeme na zápisy v kronikách mesta Modra, ako aj v dokumentoch a zborníkoch, ktoré sa nachádzajú v Slovenskej ľudovej majolike, v ktorých je jednoznačne preukázané, že najstaršie výrobky, tzv. gotického kachlika pochádzajú zo 14. storočia, ako najstarší modranský výrobok z hliny, z hrubozrnnej žltohnedej hliny s malým množstvom lesklej sledovej rudy. Technológia modranského hrnčiarstva je v týchto dokumentoch podrobne opisovaná a dôkazy o jej existencii sú zachytené vo vykopávkach sedliakov. Historické korene modranskej keramiky siahajú až do 14. storočia. Základným krokom k organizovanej forme ručnej remeselnej výroby bolo založenie hrnčiarskeho cechu v roku 1636. V 17. a 18. storočí, keď vandrovali tovariši z Čiech, Moravy, Sliezska, Rakúska a Bavorska, niektorí sa tu usadili a udomácnili. V roku 1883 vzniklo prvé keramicko-priemyselné učilište, ktoré je základným kameňom dnešnej Slovenskej ľudovej majoliky. Postupne sa budovali dielne, ktoré sa zariaďovali a začali sa používať nové výrobné metódy. V roku 1884 sa začalo v týchto dielnach prvého učilišťa aj vypalovať. Modranská keramika prechádzala dlhodobým vývojom. Vyrábaný hlinený riad sa na dne vyrážal kovovým nápisom. V roku 1922 sa už zachovali aj originálne výkresy, na ktorých sú zachytené modré štylizované tulipány s veľkou modrou hviezdou uprostred. Ďalej to boli ľudové jabĺčka, závitnice a secesné listy. V roku 1919 sa prejavuje vo výtvarnom vyhotovení modrý a zelený dekor, vo veľkom počte sú zastúpené maľované hrady, jelene, stromy, vtáčiky, postavy hrnčiarov, džbankárov. Ako sme uviedli, po založení keramického učilišťa nešlo o dielňu v tradičnom chápaní, ale o dielňu ľudovej keramiky manufaktúrneho charakteru. Keramika z tohto obdobia má výbornú technickú úroveň, umelecký prejav, ktorý je charakteristický nápaditosťou, z ktorej sa mnohé prvky na výrobkoch používajú dodnes. V r. 1923 bola založená „Slovenská keramika, účastinná spoločnosť“.

V r. 1925 dosiahla ocenenie v Paríži medailu Grand Prix, 1926 vo Philadelphii a zlatú medailu jej udelili na výstave v Barcelone v r. 1929. Je známe, že z Modry pochádzal bežne hľadaný úžitkový riad, umelecky zameraná keramika, figurálne plasty, stavebná keramika v tradičnom ľudovom štýle.

Dnešná podoba keramiky sa ustálila v r. 1952, keď sa Slovenská ľudová majolika stala členom zväzu výrobných družstiev a po zlúčení s výrobným družstvom Kroj sa zachoval pôvodný názov Slovenská ľudová majolika s dôvetkom ľudovumelecké výrobné družstvo Modra.

Opis vlastností alebo kvalitatívnych znakov výrobku, ktoré sú dané príslušným zemepisným prostredím:

Výrobky sú ručne vyrobené na hrnčiarskom kruhu z červenej hliny, glazované nepriehľadnou bielou alebo farebnou glazúrou, ručne maľované ľudovým ornamentom základnými farbami - žltou, belasou, zelenou, fialovou, červenou a kontúrovou hnedočiernou. Ornamenty sú buď pestré, alebo jednofarebné - belasý dekor alebo zelený dekor.

Výrobky sú ručne vyrobené na hrnčiarskom kruhu z červenej hliny. Plastické keramické materiály v tejto oblasti sú typické svojou veľmi dobrou rozrúbateľnosťou a vlastnosťami v surovom stave vôbec. Podmieňuje to vysoký obsah jemných podielov v surovine, ktoré sa na druhej strane prejavujú pri ďalších technologických operáciách. Pre základnú džbankársku pracovnú hmotu používa výroba tri základné suroviny: íl, vodu a piesok. Íl sa prevažne využíva z Častej, piesok a voda z Modry.

V prílohe Vám prikladáme postup spracovania džbankárskej hliny, tak ako sa využíva pri výrobe. V okolí Modry sa nachádzajú viaceré hliniská, v ktorých sú zastúpené viaceré analogické ílové materiály. Piesok z Modry možno hodnotiť ako mimoriadne dôležitý prvok, nakoľko okrem kremičitého podielu obsahuje aj ílovinu a železité prímеси, čo sa prejavuje vo farebnosti po výpale.

Technologický postup spracovania džbankárskej hliny, lisovanie hmoty, závitkovacie hmoty a zloženie džbankárskej hmoty, ťažba a chemický rozbor - pozri príloha.

Nakoľko sa využíva bežný hrnčiarsky kruh, neuvádzame špeciálny opis výroby na kruhu.

Glazovanie bielou glazúrou je určené na tovar, ktorý sa používa v prevažnej miere na dekoráciu interiéru. Farebné glazúry používame prevažne na hrnčiarsky tovar, ktorý je určený na bežné používanie v domácnosti, tzv. úžitková keramika. Glazuje sa tradičným spôsobom tak, že glazúra sa po rozplavení precedí, hustomerom sa zistí optimálna hustota glazúry pre daný výrobok a následne sa ponorí výrobok na určitý čas do glazúry. Keďže výrobok je pórovitý, vsiakne vodu z glazúry a na povrchu výrobku ostane potrebná a konečná vrstva glazúry. Po krátkom čase sa už môžu na výrobok nanášať farby (kysličníky kovov). Nakoľko základom glazúry je zakalená sklovina, bez obsahu ťažkých kovov (olovo, cín), spolu s farbami po výpale vytvára lesky, tvrdý, kyselinovzdorný povrch.

Motívy modranskej majoliky vychádzajú z tradičných ornamentov typických pre túto oblasť. Sú to rôzne druhy štylizovaných ruží, či už farebne, alebo tvarovo odlišných, slnečnice, puky kvetov rôznych tvarov a listy, štylizovaná architektúra typická pre Modru (Horná brána, objekty kostolov, kaplnky atď.). Keďže Modra je vinohradnícke mesto, tieto motívy sa v hojnom počte používajú aj na ľudovej keramike. Sú to prevažne strapce hrozna, či už v kombinácii s postavami vinohradníkov a vinohradníckym náradím, alebo samostatne štylizované, spolu s ostatnými dekoračnými uvedenými prvkami. K tomuto bodu chceme poznamenať, že na zvládnutie všetkých týchto prvkov, ktoré sa nachádzajú na týchto našich výrobkoch, je nevyhnutná dlhoročná prax a skúsenosti odborníkov, ktorí sa na nej podieľajú, resp. ktorí výrobky realizujú. Naši pracovníci sú prevažne vyučení v danom odbore a majú dlhoročné skúsenosti s realizáciou výroby.

Kvalita a vlastnosti keramických výrobkov modranskej keramiky vychádza z ľudovej histórie a tradícií daného kraja, z jeho nerastných surovín, ovplyvňované ľudským faktorom doby, prevažne vinohradníckeho charakteru (čo napr. zodpovedá výrobe džbánkov rôznych druhov na víno, váz, tanierov a podobne, čo využívali vinohradníci na podávanie vína, lokší, osúchov, pagáčov, husaciny a pod., na účel ktorý sa keramika využívala), následne ovplyvňované požiadavkami dobovej kultúry počas jej vývoja.

Na kvalitu výrobného procesu sa dohliada od spracovania materiálu počas celého výrobného postupu až po triedenie finálnych výrobkov do kvalitatívnych stupňov. Označenie výrobkov je umiestnené na spodnej časti výrobku, realizuje sa kovovou raznicou, kde je ochranná známka, uvedený autor a číslo výrobku.

Ľudovomelecké výrobné družstvo je dlhoročným držiteľom ochrannej známky. Zákazníci a odberatelia vyhľadávajú výrobky práve z dôvodu dodržiavania tradičných výrobných procesov, zabezpečenia zdravotnej nezávadnosti výrobkov a jedinečnosti daného výrobku ako modranskej keramiky.